

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.—
četrt leta . . . 2.50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14
trikrat . . . 12
za nadležna izvršenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 20. sept. 1918.

Zborovanje Zavezine delegacije.

Dne 3. in 4. septembra t. l. je zborovala v Ljubljani Zavezina delegacija po tem redu:

Dne 3. septembra se je ob 8. zjutraj sestel upravni odbor v Učit. tiskarni. Ta je razdelil došle dopise in predloge odsekom, ki so takoj nato začeli s posvetovanji. Ta posvetovanja so se vršila ves dan do 5. zvečer, ko se je zopet zbral upravni odbor, ki je zboroval do 9. ure zvečer.

V posvetovalnici mestnega magistrata se je začelo dne 4. septembra ob 1/2 9. uri zjutraj zborovanje delegacije, ki se je vršilo ves dan do 5. ure zvečer. Navzočih je bilo 98 delegatov in delegatkinj. Zborovanje je bilo vseskozi stvarno in zanimivo. Natančnejše poročilo objavimo prihodnjic.

Na popoldanskem zborovanju je bil najprej z velikim odobravanjem sprejet najni predlog, ki ga je utemeljeval tovariš Hinko Šumer in ki se glasi:

1. Vodstvo Zaveze se pozivlja, naj se obrne na deželne odbore svojega področja, da naj izplačajo učiteljstvu nove vojne draginske doklade v polni izmeri.

2. V zvezi z Zvezo slovanskega učiteljstva v Avstriji, z Deutsch-östrerr. Lehrerbundom in s Splošnim odborom naprednih avstrijskih učiteljskih zvez naj podvzame skupno akcijo, da pride čimprej vse avstrijsko učiteljstvo do enotnih stalnih prejemkov, kakor jih imajo državni uradniki od XI. činovnega razreda naprej po kategoriji C.

3. V zvezi, navedeni pod točko 2., naj se doseže takojšnje izplačilo nabavnega prispevka, kakor ga uživajo državni uradniki.

Takoj po tem predlogu so bili po poročilu tov. E. G. angla soglasno in brez debate sprejeti predlogi tovarišev Flereta, Hreščaka in Pahorja in ki se glase:

I.

Zaveza bodi kot stanovska organizacija tudi kulturno-politiška ustanova slovenskega učiteljstva.

II.

Njen kulturni temelj so pravci krščanske etike, ker smo prepričani, da imajo zadnje in končnoveljavno besedo o vsej naši bodočnosti pravne moči. Realizacije pravnega ideala pa ni brez religije. Čim višje stoji pravost in pravo, tem lažje se dvigne narod tudi družabno in gospodarsko. Za nas slovenske učitelje more biti merodajna le taka etika.

III.

Kot stanovska organizacija zasledui Zaveza duhovne in gnotne koristi slovenskega učiteljstva.

IV.

Kot kulturno-politiška institucija ima Zaveza sistemizirati in organizirati:

- a) gospodarsko,
- b) političko-obvestilno,
- c) ljudsko in lastno izobraževalno delo slov. učiteljstva.

Vse to delo slovenskega učiteljstva se ima vršiti v izrečno demokratskem in socialnem duhu, zakaj pravi socialni duh je obenem pravni duh. Družabno-nravno načelo mu bodi najvišja instanca.

Podružabljenje narodnega gospodarstva na temelju združniške misli, do skrajnosti izvedeno načelo demokracije v vseh panogah javnega življenja, kulturna, gospodarska in politička samouprava, proniknenje našega ljudstva s pridobitvami modernega družabnega vzgojeslovja z vsemi njegovimi ustanovami ljudske izobrazbe, kakor so: ljudske visoke šole, javne in potovalne knjižnice, čitalnice, predavanja, poučni tečajji itd. ter končno še smotri družabnega zdravoslovja: vse to tvorijo torišče organiziranega dela naše Zaveze.

V.

Politiško moč išči Zaveza in učiteljstvo v trajnem in neposrednem stiku ter v soglasju s koristni naroda. Pot do političke moči je torej: pospeševanje pravnih in gnotnih koristi ljudstva. Smotrna organizacija tega dela je naloga Zaveze.

Važen je tudi sklep, ki je bil sprejet na predlog blagajnika tov. Fr. L. u z n a r i a in ki se glasi tako, da je treba od 1. januarja 1919. plačevati Zavezini blagajnici od vsakega člana po 20 K (doslej 16 K), oziroma od poročene učiteljice po 4 K (doslej po 2 K).

2 K). S tem se izpremeni točki c) in h) člena IV. Zavezinega Poslovnega reda.

Posebno temeljita sta bila referata tov. Flereta o reformni učiteljski in o delu odseka za reformno šolstvo. Obe poročili je delegacija z odobravanjem spremljala ter stavišne predloge soglasno sprejela.

Končno so se izvršile dopolnilne volitve v odseke, oziroma se je izvršila njih rekonstrukcija. Demisije tajnika tov. Vil. Rusa delegacija ni vzela na znanje, temveč ga je na predlog tov. Antona Germka iz Trsta soglasno in z velikim odobravanjem zopet izvolila.

Ob sklepu je bil sprejet predlog tov. Fr. Potokarja, naj se vodstvo Zaveze s peticijo obrne na vse pristojne deželne šolske svete zaradi oproščenja učiteljev iz vojaške službe, ker prihaja pomanjkanje učiteljev vedno občutnejše, kar je na veliko škodo našega šolstva in vedno bolj upadajoče vzgoje naše mladine.

Ker se je dosedanj vlezaslužni urednik »Popotnika«, ravnatelj N e r a t, zaradi starosti in bolehnosti odpovedal svojim uredniškim poslom, mu je delegacija izrekla iskreno zahvalo za 36-letno požrtvovalno delovanje ter na njegovo mesto postavila novega urednika tovariša Pavla Flereta, nadučitelja v Letušu.

Shod kranjskega učiteljstva — prepovedan!

Kranjsko učiteljstvo brez ozira na narodnost in političko pripadnost je hotelo za dan 5. septembra t. l. sklicati v Mestni dom v Ljubljani shod z edino točko dnevnega reda: Gmotni položaj kranjskega učiteljstva.

C. kr. policijsko ravnateljstvo v Ljubljani pa je z odlokom z dne 3. septembra 1918, št. 2/6, ta shod prepovedalo. Odlok, ki ga navačamo dobesedno in doslovno, se glasi tako:

Gospodu

Juraju Režek-u mestni učitelj

v

Ljubljani,

Krojaška ulica 4.

C. kr. policijsko ravnateljstvo Vašo prijavo katero sta sopodpisovala gospoda učitelja Uhl in Jaklič, da se vrši dne 5. septembra 1918. ob 2. uri popoldne v veliki

dvorani Mestnega doma shod kranjskega učiteljstva ne more na znanje vzeti, ker ima tak shod značaj javnega ljudskega shoda, ki je v smislu § 6. črka b zakona z dne 5. maja 1918. drž. zakona št. 66 nedopusten.

Proti temu odloku prost je priziv na c. kr. deželno vladu Kranjsko, ki bi se morala vložiti tekom 14 dni, računši od dneva vročitvi sledečega pri c. kr. policijskemu ravnateljstvu v Ljubljani. Morebitni priziv nima odločilne moči.

C. kr. vladni svetnik in policijski ravnatelj:

Künigl.

Za ta shod so bile pripravljene te-le resolucije:

Kranjsko učiteljstvo, združeno v Deželnem slovenskem učiteljskem društvu, Slomškovi zvezi in krajišchen Landeslehrervereinu, zbrano na shodu v Mestnem domu v Ljubljani dne 5. septembra 1918, je sprejelo soglasno sledeče resolucije:

1. Deželni odbor se pozivlja, da prispeva k že dovoljeni državnim vojnodraginski dokladi za leto 1918. s 50%.

2. C. kr. osrednja vlada se pozivlja, da nemudoma izvrši sklep državne zbornice z dne 24. julija 1918., ki se tiče enkratnega nabavnega prispevka vsemu ljudskošolskemu in meščanskošolskemu učiteljstvu za leto 1918. v znesku 70 milijonov kron.

3. C. kr. vlada se pozivlja, da v svrhu sedanjim razmeram dostojne regulacije učiteljskih plač čimprej skliče kranjski deželni zbor.

4. Deželna in centralna vlada sta odgovorni in krivi posledic, ki bi nastale, ako se zahtevam pod točko 1. in 2. takoj ne ugodijo.

LISTEK

Svetovi zanemarjenih dimenzij.

Ravnokar sem prečital znamenito knjigo o koloidni kemiji, delo nemškega prof. dr. Wo. Ostwald: Die Welt der vernachlässigten Dimensionen, 1916. — Knjiga mi je napravila vtisk, kakor da mi je moderen čarovnik s čarovno palico odprl nov svet. Še nikoli nisem doživel tako silovito resničnosti genetične noetike (moetične evolucije), resničnosti obeh njenih temeljnih tez: 1. logogenetične teze, ki uči, da je razum rastoča in nastojna količina. Logogenetični tezi je razum posebno svojstvo elasto-plastičnega duha, ki se v intimnem kontaktu s narodo prisposobi (akomodira) nje oblikam, predmetom in dogodkom, pridobi torej baš s to prisposobnostjo zmožnost zanesljivega spoznanja; 2. ideogenetične teze, ki v nezavednem delu kaže, kako so pojmi kon-

funkcionalno (sotrudno) rastoče in nastojne količine in zahteva v zavednem delu, da se ta sotrudnost smotreno izrabi in organizira. Tako postane princip svobodnega dogovora (sporazuma) spoznavajočih oseb (moetov) temeljno načelo tudi za veljavo pojmov v filozofiji, tudi filozofija izključuje brutalni princip osebne, enostranske nasilnosti, kamor spada v prvi vrsti vsaka filozofska trditve brez genetičnega dokaza.

Prevratne spremembe je prouzročila mlada koloidna kemija z radiokemijo v kraljestvu kemičnih pojmov, tudi trdi, mrtvi atomi so oživel in postali tekoče in nastojne količine. Genetična noetika, objektivna podlaga vsaki znanstveni filozofiji, izvrši v kraljestvu duha tako radikalno revolucijo, kakoršne doslej ni še doživela kulturna zgodovina! Res, odpirajo se pred nami novi svetovi zanemarjenih dimenzij.

Čudna dvojnost slučajev! Komaj sem odložil Ostwaldovo strogo naravoslovno knjigo, že mi je prišla v roke druga čudovita knjiga o drugem svetu zanemarjenih dimenzij, a po principu dotikajočih se ekstremov je posegel to pot slučaj o na-

sproti konec mislečega duha — v bogoslovje. Naš učeni bogoznanec dr. Franc Grivec je izdal knjigo z naslovom »Pravoslavje« in z njo odprl marsikomu nov svet zanemarjenih dimenzij, kakor smemo po pravici imenovati tudi moderni verski problem.

Pravoslavje: tudi del splošne kulturne revizije. Že pred svetovno vojno je mogočno oživel verski problem v moderni filozofiji, v objektivnem, genetičnem in primerjajočem bogoslovju, v katoliškem modernizmu, v teozofskih in antropozofskih družbah, v okultizmu, posredno tudi v takozvanem etičnem pokretu, v organiziranem »monizmu« in filozofskem racionalizmu. Nikjer pa ni prodrla svobodna verska zavest, razdrobljivi vse dogmatične verige, s takto silo na dan kakor v ruskem pravoslavju v obliki »bogoiskateljev« in sektantov: svobodni Bog svobodne verske zavesti! Dr. Fr. Grivec navaja Pankratova, da se po gostilnah in delavnicah, kjer se je nekdanj govorilo o politiki, zadnja leta govori o Bogu in o veri. Pri čaši toplega čaja se preprosti in polizobraženi Rusi živahno razgovarjajo o Bogu in prepirajo o verskih vprašanjih.

Prvo mesto med ruskimi bogoiskatelji zavzema mistik Vladimir Sergejevič Solovjev (1853—1900), filozof svobodne teozofije, svobodne teurgije in teokracije.* Solovjev je napisal 1889 v francoskem jeziku knjigo: La Russie et l'église universelle (Rusija in vesoljna cerkev) ter pripravljal pot zedinjenju pravoslavja in katolicizma. Sam je prestopil 18. febr. 1896 v katoliški kapeli v Moskvi formalno v katoliško cerkev. Njegovi upi se niso izpolnili in obupal je končno nad velikim poslanstvom Rusije (dr. Z. Grivec, Čas, 1917): »Meni se zdi, da se Rusija kot celoten državno-narodni organizem ne bo zedinila z Rimom. To je sicer edino, kar bi jo moglo rešiti. Toda, ali ni prepozno?« in knez-filozof E. Trubeckoj piše o njem: Zedinjenje cerkva, njegova ideja ljubljenska, ni bila v njegovi duši samo ideja, ampak tudi živo, istinito dejstvo. V zgodovini krščanstva naših dni bo zavzemala ličnost Vladimirja Solovjeva zasluzno mesto spoznavalca univerzalnega kr-

Prim. predgovor razprave »Henri Bergson«, Ljubljanski Zvon, 1917 in Čas, 1917: dr. F. Grivec Vladimir Sergejevič Solovjev.

Prepoved shoda je bila objavljena v ljubljanskih dnevnikih, a ta objava je prišla prepozno. Večina onih, ki so bili namenjeni na shod, je bila že na poti v Ljubljano. In zato so se začele naše množice zbirati še pred določeno uro v M. domu. Velika dvorana z galerijo vred je bila natlačena polna. Se nobene stanovske priredbe se ni kranjsko učiteljstvo udeležilo v tako veličastnem številu. Ni bilo šole v deželi, ki bi ne poslala v Ljubljano svojega zastopnika, oziroma svoje zastopnice. Računamo nad 1000 udeležencev in udeleženk. Te poslednje so bile seveda v večini, ker je dobra polovica moškega učiteljstva v vojaški službi. Navzočih je bilo 99% vsega kranjskega učiteljstva. Med navzočimi je vladalo razpoloženje kakor pred viharom nevihto. Navzoči so bili zastopniki policije, ki so zahtevali, da se zborovalci razidejo.

Tovariš Juraj Režek stopi na oder, prebere odlok policijskega ravnateljstva ter izjavi, da se shod ne vrši, ker se ne sme vršiti. S tem je naša namera končana, navzoči naj se razidejo. »Nikamor ne gremo! Kruha hočemo!« zagrmijo iz vseh grl.

V tem pristopi h govorniški mizi državni poslanec Gostinčar, ki ga zborovalci burno pozdravljajo. S svojim nagovorom komentira nameravane resolucije, ki jih je dobil v informacijo. Zagotavlja vso pomoč državnih poslancev. Vzkliko ogorčenja in protesta rastejo kakor bučanje morja.

Državni poslanec dr. Ravnihar je bil nenadoma brzoglavno poklican na Dunaj, zato mu ni bilo mogoče priti med razjano učiteljstvo.

Na oder stopi državni poslanec dr. Lovro Pogacnik. V pozdrav mu zadoni ploskanje. Pozdravlja trpine, tukaj zbrane, v imenu Jugoslovanskega kluba in v imenu staršev, ki več ne morejo gledati trpljenja vzgojevalcev svojih otrok. Vsa dvorana grmi kakor en sam mogočen glas do obupa užaljene duše.

V tem hrupu govori pisatelj Ivan Cankar nekaj besed, ki pa zamro v orkanu ploskanja in odobravanja.

Oglašajo se k besedi deželni odborik dr. Karel Triller, viharom pozdravljen, da kot podžupan občine — lastnice te dvorane — pozdravi navzoče. Priznava popolno utemeljenost zahtev in kaže na krivce, ki imajo take razmere učiteljstva na vesti. Prosi zborovalce, naj se mirno razidejo.

Sedaj plane iz množice klic: »Do 15. septembra hočemo imeti svoje zahteve uresničene! Ako se to ne zgodi — stopi vse učiteljstvo v štrajk!« Dvignejo se vse roke kakor k prisegi. Množica hrmi, ploska, vzklika. »Štrajk, štrajk!« kličejo vsa usta.

Burno pozdravljen mora govoriti s privoljenjem policijskega komisarja dež. poslanec tov. E. Gangl. Njegove besede padajo kakor udarci kladiva. Pritrjevanje se stopnjuje do oglušujočih protestnikov, ki se ustajajo in ogorčene množice. Nepopisen ostane vtisk tega žalostno-veličastnega izliva stanovske zavednosti in tesno strnjene solidarnosti, ki je ne razruši nobena sila več! Na poziv govornikov se množica mirno razide.

Na trgu pred Mestnim domom se strnejo vrste kar same ob sebi v izprevod, ki

se pomika mimo škofije, po Stritarjevi ulici, po Frančiškanskem mostu, po Wolfovi ulici. Občinstvo spremlja svoje učiteljstvo s simpatijami. Mnogoteri pest se stisne. Kletev vseh src valovi do naših zatiralcev! Kjer se izliva Wolfova ulica na Kongresni trg, stoji policijski kordon. Nihče ne sme naprej. Uradnik policije zahteva razhod, zakaj tudi vojaštvo je konsignirano. Množica se okrene na pot proti Marijinemu trgu, prepevaje navdušene pesmi. Ustavi se pred Prešernovim spomenikom, kjer izrazi svoja čustva v veličastnem spevu. Potem se mirno razide. Večina odide na vrt hotela Strukelj, kjer iznova prisega zvestobo in edinost ob plamtečih govorih in dvigujočih pesmih. Brez najmanjšega kaljenja miru in reda odide skupina za skupino proti svojemu domu, ki sprejme vsakega s staro tesnobo, a z novim upanjem, da se bliža konec trpljenja!

Duše vseh goré kakor kresovi, ki naznanjajo vsemu kulturnemu svetu: »Razumere, ki moré kranjsko učiteljstvo, niso le kranjski, niso le avstrijski, niso le evropski, ampak so svetovni kulturni škandal!«

Tako svečanostne, tako resne in tako dostojne manifestacije učiteljstva Ljubljana še ni videla. Dvanajsta ura je odbila. Naj živi stanovska zavednost, edinost in solidarnost! Kdor jo ruši poslej, kdor ni sedaj z nami — ta je samaga sebe vrgel iz učiteljskih vrst! Naj živi sreča junaška!

Kakor že rečeno, vsa javnost stoji ob strani učiteljstva. O prepovedanem shodu ljubljanski listi simpatično poročajo. »Naprej!« končuje svoje poročilo s temi besedami:

»Naše učiteljstvo je razburjeno do skrajnosti, dolžnost je odgovornih činiteľev, da dajo učiteljstvu, kar mu gre, da ne pride do katastrofe, zaradi katere bi največ trpela naša deca. Na drugi strani pa apeliramo na vse kranjsko ljudstvo, da je solidarno z učiteljskim zahtevam ugodí. Dolžnost vsega naroda je, da ob nobenem pogoju ne dovoli, da se še dalje daje našim kulturnosocem tako malo plače, da se še enkrat na dan ne morejo nasititi. Da je socialistično delavstvo solidarno z učitelji, ni treba še posebej poudarjati, toda to ne zadostuje. Vse narod naj gre v boj za učitelje, da se prepreči kulturni škandal, ki nam preti. — Občine in vse druge korporacije, stranke in posamezniki morajo postaviti svoje sile pa bomo videli ali je močnejša odporna sila ali krivica! To je obenem skupen interes vsega naroda in tudi — države! — Učiteljstvo je včeraj jasno govorilo, sedaj naj govori ves narod, ker je tako bodo učitelji zmagali.«

Krivice, ki jih ne odpuščamo.

Naš pisatelj Ksaver Meško je napisal v mesečniku »Ženski svet« pod zgornjim naslovom besede, ki prav nakratko, a živo rišejo na eni strani bedo slovenskega, posebno kranjskega učiteljstva, na drugi strani pa brezsrčnost, krutost in brezobzirnost onih kogov, ki režejo učiteljski kruh. Meško piše: Najhuje sem zameril v vsem življenju dve krivici. Ne storjeni meni osebno. Na take se človek pojezi, morda skloni, od njih potrpi, za čas glavo, a jo čez čas veder in pomlajen spet dvigne in pravi: »Ah, pa hočem biti jaz močnejši od krivice in z dobrim premagati zlo.« Pa odpusti in pozabi.

A dveh ne morem pozabiti in odpustiti.

Prva je bila: Pijan sosed je prišel nad mojo mater, ko je delala na njivi, in jo je

pretepel. Pretepel zaradi stvari, ki je bila ona na njej čisto nedolžna.

Kako naj pozabi to sin? In če bi živel tisoč let, ne bi pozabil...

Druga je: Stranka, ki je imela in ima moč v naši domovini, v naši najbolj slovenski kronovini, stranka, ki bi bila dolžna svojim načelom, da stoji vedno na braniku za pravico, je plačevala in menda še plačuje — saj ima v sedanjem času vso moč v rokah, le par ljudi, ki so jasno posvedočili s svojimi deli, da niso »iz naroda« — najslabše v vseh avstrijskih deželah svoje učiteljstvo, sinove in hčere našega ljudstva, kri od naše krvi, meso od našega mesa. In ti mučeniki imajo družine, imajo otroke. Ali ne tepejo lastni rojaki teh otrok, ali ne teptajo tem otrokom njih mater in očetov? — Je li čudo, ako pri teh plačah nešteti, posebno mlade učiteljice, ki nimajo ne za svadbeni kruh ne za obleko, propadejo duševno in telesno? Kdo bo dal odgovor zanje? — Ni dolgo tega, kar mi je pisala učiteljica, ki je ne poznam po obrazu, in ne ona mene, in me je prosila, naj ji posodim — šest kron. Rekel sem si: »Kako težka mora biti njena beda, sicer ne bi prosila za tako bagatel!« — A če druga gre in se proda, jo svet obsoja. Pa ima pravico? Zakaj ne pogleda dalje in globlje in ne vpraša: Kdo je kriv?

Kako bi odpustil tako krivico človek, ki se čuti vsem in tudi tem zapostavljenim in prikrajšanim brata?

Quem dii ...

Nekje na Štajerskem je bil nadučitelj 22 mesecev po nedolžnem v zaporu, ker so ga njegovi osebni sovražniki, ki so se skrivali kot zaupniki za žandarmarijo, očrnil, da se čuti Jugoslovana, in da je pristaš jugoslovanske ideje. (Da, to je res, ali v smislu majniške deklaracije.) Zaradi tega je bil pod strogo vojaško disciplino in kontrolo, ki ga je trpinčila na vsakovrstne načine: občutil je mnogo bridkega in grenkega ter pretrpel mnogo gorja. Pozneje ga je nekdo denunciral, da je izustil besede, da so Srbi naši bratje, da bi morali biti združeni s Srbi, in da so Slovenci krivi, ker je prišlo do vojne. Od vsega tega ni bila resnična niti ena beseda. Vendar je prišel nadučitelj v preiskovalni zapor in bil obsojen, ne da bi bili prišli k obravnavi obrekovalci in njegove priče. Odpuščen je bil iz službe in njegova družina brez sredstev in vsakršne podpore izročena bedi. Živeti je morala od podpore svojih sorodnikov in raznih narodnih dobrotnikov. V teh nadlogah in stiskah se je uboga družina morala seliti iz kraja, dasi je bila voljna plačevati stanarino. Vsled županovega in župnikovega hujkanja sta prišla načelnik krajnega šolskega sveta in njegov namestnik sredi najhuje zime meseca januarja snemat v vojaško nadučiteljevo rodovino pod mrzlo zimsko nebo. Nesla sta vrata shranit v cerkvenikovo klet. Krajni šolski svet je sicer sklenil, da počaka do pomladi, a dobrosrčne (?) in usmiljene (?) gospode je vodila slepa strast. Največje veselje sta kazala pri tem človekoljubnem delu župan in župnik. Dva nadučiteljeva sinova sta bila v gimnaziji, gosp. župnik se je pa spozabil tako, da je pisal ravnateljstvu pismo, naj ne sprejme v šolo nadučiteljevih sinov. Ker se je nadučitelj čutil nekrivega, vložil je ugovor in prosil za novo razpravo, pri kateri se mu je popolnoma posrečil dokaz resnice. Tiral je pred sodnika svoje prijatelje in sovraž-

nike, da pod prisego izpovedo o nadučiteljevem političnem mnenju. Sam župan, najhuši njegov osebni sovražnik ni mogel pod prisego ničesar obtežilnega izpovedati. Obrekovalci pa je deloma preklinal prvotno izpoved. Nadučitelj je bil oproščen in zopet nameščen na prvotnem svojem mestu, a deželni šolski svet mu ni hotel izplačati 16 mesečnih zaostankov. Vložiti je moral priziv na ministrstvo za uk in bogočastje. Ze 18 mesecev pričakuje rešitve, a zaman. Ko je bil pa obsojen, so mu ustavili plačo v osmih dneh. Vsakdo bi mislil, da ga bodo sedaj njegovi sovražniki pustili na miru, toda ne, ker nimajo čuta sramu. Naj navedem zgled. O počitnicah je prišel njegov sin dijak na povabilo v rojstni kraj fotografirat. Za plačilo je dobil nekaj živil. Ko se je vračal, mu je že pred kolodvorom odvzela žandarmarija vse, ker je prišla ovadba iz dotičnega kraja. Letos je zopet šel v tisti kraj; gosp. župnik je šel nad stranko ter jo hujskal, češ, zakaj mi daste streho? Sodbo o postopanju tega častitljivega moža, ki bi moral učiti ljubezen do bližnjega, naj si napravi vsakdo sam. Kdo povrne vso škodo, ki so jo storili ti ljudje ubogi učiteljevi družini, kdo zaceli njene duševne rane, kdo uteši duševne boje, ki jih je pretrpela učiteljeva žena in otroci, med tem ko se je njih reditelj boril za dom in cesarja. Odkar so ga izpustili iz zaporu, se nahaja v vojaški službi. Vso zimo je bil v okopih, v ledu in snegu na odprtem polju med bobnečim ognjem, četudi je že 46 let star. V ofic. šolo ga niso sprejeli, češ, da je prestar (za okope je bil pa dober.) Koliko telesnih muk, zaničevanja in duševnih bolezni je moral pretrpeti ta mučenik, ni lahko popisati. In kdaj bo konec trpljenja 46 let staremu vojaku? To je usoda slovenskega učitelja!

Na delo!

Velika mizerija je zavladovala med učiteljstvom, ali te mizerije smo si večinoma sami krivi. Vse preveč jadikujemo, pa premalo delamo. Delati je treba: z delom vzbudim v ljudstvu spoštovanje do sebe, pa tudi do stanu. Niso plače krive našemu slabemu položaju, ne, temveč ponajveč naše zabavljanje.

Treba nam je demokratičnega duha. Naše organizacije moramo preosnovati, premoviti. Da bi društva ne samotarila, je treba vednega stika z javstvom »Zaveze«. Direktive morajo prihajati odgoraj. Ako se ustanovi pri »Zavezi« stalno tajništvo, ne sme biti nekako dopisujoče mesto, temveč posvetovalno, potovajno. Da bi imelo učiteljstvo v društvi oporo v vseh zadevah, bi se morala društva večkrat osebno nadzorovati, ali človekoljubno nadzorovati, ne le suhoparno. Zato bi morala imeti »Zaveza« na strani poseben sklad, ki bi bil za taka pota v korist učiteljstva, ker nihče ni dolžan delati zastonj. Ta kapital bi prišel vsem prav, bil bi v splošno korist.

Samosvoje aprovizacije ne zmore nobeno društvo, ali vse kranjsko učiteljstvo skupno pa lahko stori mnogo v blagor učiteljstva. Kakor se je že nekdo oglašil v »Tovarišu«, bi bilo kaj takega že zdavnaj potrebno, pa smo spali in zabavljali!

Potem pa naše knjižnice! Premalo članj izposojujejo knjige. V tem oziru nam je treba strogih odredb. Voditi bi morali seznam vseh izposojenih knjig. Društvene članje bi bilo treba opetovano opozarjati na korist branja dobrih knjig, zanikarneže celo izključiti za kazni iz društva. Saj mora vendar vsak učitelj vedeti, kolike

ščanstva, ki je znal v sebi združiti in si živo prisvojiti vero ločenih cerkva. S tem, da je priznaval neomejeno pravico svobodne raziskave in osebne prepričanja, je stal istočasno tudi v protestantskem razmerju do sv. pisma, v religioznomističnem in nacionalno znanstvenem.

Zmagoslavno prodira duh časa s praporom svobode in demokratizma v zadnje trdnjave imperializma. Imperializem različnih sistemov je vstvaril mehanične, heterogene komplekse z orožjem slepe brutalne sile in čustvom strahu, katera edina mu dajeta še nadaljno živomožnost. A duh posameznih delov kompleksa, pravzaprav kastične mase, je polagoma oživel in prišel k samozavednosti s protestom proti regulativni brutalni sili in strahu: idealne dušne sile so nas obudile, idealne dušne sile naj nam vladajo, naj nas združijo v enoto! Tako se izvrši prestava (metatoza) in nova sinteza avtonomnih elementov po obeh regulativnih skupnega kulturnega ideala in skupnega gospodarskega interesa. In kaj bo sedaj s pravoslavjem? Z ustanovitvijo ruske komunistične republike in z umorom carja je izgubilo svojega papeža - imperatorja ter

dobilo popolno svobodo odločitve. Ali ostane ta svoboda trajna? V kateri smeri jo izkoristi pravoslavje? Da si poišče novo sintetično obliko centralizma (cerkvenega imperializma) ali proglasi tudi za vero analitični princip individualne avtonomije (samoodločbe), decentralizacije (religio depopulata), svobodnega razvoja verske zavesti? Nerazveseliv duh neznanja govori iz oklica moskovskega patriarha Tihona, ki sklicuje za 15. avgusta 1918 splošen cerkven koncil in sviri pred »latinsko nevarnostjo«. Že leta 1915. je zapisal K. Nözel (Das heutige Russland, 1915): Rusija predstavlja danes veliko preizkušaljšče za evropsko kulturo.

Kakor postaja goščava tem nepreglednejša, tako se tudi preja pravoslavja tem gosteje krotoviči in vozla, čim globlje prodiraš v tisočletni pragozd njegovega problema. V pravoslavju razlikujemo namreč: 1. uradno pravoslavje; 2. menišvo; 3. ljudsko pravoslavje; 4. staroverstvo; 5. bogoiskatelstvo; 6. sektantstvo; 7. versko filozofijo ruske inteligence pod vplivom protestantizma in modernizma, ki vedno iznova opozarja na vseskozi moderni značaj pravoslavja, posebno zaradi tega, ker se baje njegova duhovščina

še ni organizirala kot posebna vladajoča kasta. Vsak posamezni del nam predstavlja zopet problem zase, a najbolj zanima problem večine: ljudsko pravoslavje, v katerem se razodeva pristen in prvoten značaj ruskega duha. Ruski duh, tista orjaška zagonetna sfinja, v katere skrivnosti so predirali največji ruski duhovci (Gogolj, Dostojevskij, Tolstoj, Turgenjev, Merežkovskij, Honjakov, Solovjev). Danes hočemo podati le par refleksov, ker analiza ruskega duha potrebuje dela za debelo knjigo. Pravo je zadel St. Tyszkiewicz (Stimmen der Zeit, 1918) z opombo: skoro bo tisoč let, da je uvedeno v Rusiji krščanstvo in da istočasno veljajo predpisi poganske morale. Kulturna in socialna beda nam kaže rusko ljudstvo v nizavah primitivnega prirodnjstva, v katerih ubogi, neizobraženi človek neprestano trepeče pred duhovi in čarovnimi močmi obliži, polovico življenja mu vzame večni strah, da se ne pregreši proti predpisom »tabu«, a če se je pregrešil, »o- nečištil«, mu drugo polovico izpolni »očiščevalni obredi«. In koliko je tega poganskega praznovernega in vražastega formalizma v ruski pobožnosti? Slovenski kmet ni je po vrnitvi iz ruskega ujet-

ništva podobno slikal ruske razmere: »V Rusiji vlada neumnost, nesnaga in nemarnost z nagajko. Ruski kmet se z eno roko križa, z drugo krade; z jezikom moli, s telesom nečistiuje«. Umestna bi bila posebna raziskava, v koliko je odvisen ruski svetočezni pesimizem in ruska stoična pasivna rezistenca od azijske bližine pasivnega branamizma in budizma? Na vsak način nam ta kulturna zaostalost in nečloveško trpljenje ruskega, v jedru dobrega ljudstva vzbuja globoko sočutje in usmiljenje, nikakor pa nam ne more biti ta »ruski duh« kulturni ideal, h kateremu se naj vrne naš nacionalistični zapad. Trajna kulturna veljava ostane samo njegova očiščena bogovernost, njegovo iskreno, elementarno bogoiskatelstvo v organični sintezi z zapadnim racionalizmom kakor najboljša obramba proti orkanu ljudskega sovraštva, ki zadivja v slepi strasti in maščevalnosti po končani vojski, ko se izve vsa resnica, ko pride beseda in čustvo zopet do pravice in svobode.

Tudi temeljito, učeno in previdno delo dr. Fr. Grivca nam govori na vsaki strani o nepreglednih težavah pravoslavne problema. Čeprav ustajajo tudi pred njim izvečine sama težka, usodna vprašanja

koristi nam prinašajo dobre knjige. Dvig-nimo v sebi veselje do dela. Ne delajmo le v kolikor smo plačani, temveč po svo-jih močeh. Marsikdo se izgovarja na voj-ne razmere, ali tak izgovor ne velja in nam izpričuje le lenobo onega, ki kaj ta-kega trdi. Ne dela pa resno in vztrajno ti-siti ki se **zboji vsake ovire!** Delamo ven-dar, da odstranimo zapreke, da izboljša-mo svoj položaj in položaj — človeštva. To je socialno delo! Ako bi bilo naše de-lo smoteno in če bi bil demokratičen duh v naših društvih, potem bi izgnali tisti ma-lenkosti izgovori: »To je zoper pravi-la«, — »se ne sme, ker vlada ne dopusti« (ko vendar nihče kaj hudega ne misli); »nočem sodelovati, ker sem jezna ali je-zen na tega ali na to itd. Verujete mi dovolj takih smešnih izgovorov sem že slišal. V takih razmerah se ustavi kolo, ostane v majhnem blatu in se slednjič pogrezne do osi, da ga je le s težavo mogoče zopet dvigniti. Malodušnost mora izginiti, misli-ti moramo le na delo v splošno korist. Po-glejmo našo duhovščino. Zakaj je tako ve-lik njen vpliv? Zato ker dela in se ogiblje malenkostnih izgovorov, premaga tudi najtežje zapreke, ker ji glas od zgoraj ve-leva: »**Ti moraš delati!**« Da, tudi nam bi bil potreben tak glas, da nas ne bo imelo ljudstvo za nekaj, kar pač mora biti. Mar-sikdo si bo pa mislil, da duhovščina ni o-ženjena in torej nima tistih materialnih skrbi, ki nas tarejo. Dobro — pa oglejmo si tovariše, ki so v dobrem položaju, ki u-živajo več dobrot od nas drugih. Ali pa ti delajo? Jako malo jih je. Več slučajev sem doživel, da je imel tovariš nekaj oblasti pa jo je zlorabljal. Ljudstvo se tacih boji, nima pa spoštovanja do njih. Torej ne-de-lavnost, brezbriznost na eni strani, na dru-gi pa odurnost, to nas dela neprijubljene in pa hlapčevska udanost v stranko.

Otresimo se vsega tega in delajmo in snujmo sedaj predvsem aprovizacijsko za-drugo.

Herman Kmet

Podržavljenje in stalno nameščenje c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov.

Šolski odsek državnega zbora je pri-trdil vladnemu zakonskemu načrtu, ki določa in ureja podržavljenje in stalno nameščenje c. kr. okrajnih šolskih nad-zornikov. To važno vprašanje, ki globo-ko reže v učiteljsko delovanje in šolsko življenje ter razburja učitelstvo, je že več let na dnevnem redu. Mnenje avstrijskega učiteljskega je razdvojeno v tem vprašanju. Čehi so zavzeli odločno od-klanjajoče stališče; tudi nemško učitelj-stvo ni edino: močna manjšina ugovarja temu zakonskemu načrtu; poljsko učiteljstvo, ki uživa že mnogo let sadove ta-ke uredbe, je silno nezadovoljno s stalni-mi nadzorniki, ki so od tedaj postali za-krknjeni avtokrati in birokrati ter pravi tirani podrejenemu učiteljstvu: Zoper stalno nameščenje okrajnih šolskih nad-zornikov se je izrekla tudi naša Zaveza. Na XIV. glavni skupščini v Celju 1912. l. je poročal o tem predmetu tovariš Mel-hior Rismal ter ob koncu temeljitih svojih izvajanj priporočal v sprejem to-le reso-lucijo: Učiteljstvo, združeno v Zavezi avstr. jugoslovanskega učiteljskega, sma-tra stalno nameščenje okrajnih šolskih nadzornikov svobodnemu razvoju šol-stva skrajno škodljivim in vztraja na zahtevi, da se imenuje okrajnim šolskim nadzornikom v prvi vrsti ljudsko- in meščanskošolske učitelje, ki pa morajo dokazati **vsestransko izobrazbo na peda-goškem in didaktičnem polju**, sposobnost za to važno službo in neoporečno živ-

ljenje. Na glavni skupščini zbrano učitelj-stvo je resolucijo z velikim odobravanjem soglasno sprejelo. V smislu tega sklepa se je poslala utemeljena peticijska minist-rskemu predsedstvu in ministrstvu za uk in bogočastje.

Ko je postala zadeva zopet aktualna, je ponovila Zaveza svoje korake: izjavila je, da vztraja pri svojem celjskem skle-pu; sestavila je v tem smislu spomenico in jo izročila pristojnim ministrstvom šolskemu odseku državnega zbora in Ju-goslovanskemu klubu z nujno prošnjo, da stori vse dopustne korake, da prepreči udeležitev nesrečnega zakonskega načrta.

Pa še nekaj je v navedenem zakon-skem načrtu, da mu moramo nasprota-vati z vsemi dopustnimi sredstvi. Vlada namerava v svojem načrtu neenako po-stopanje pri napredovanju okrajnih šol-skih nadzornikov. Načrt določa, da pri-dejo vsi okrajni šolski nadzorniki iz kro-ga srednješolskih učiteljev v VII. činovni razred, od nadzornikov pa, ki so bili vzeti iz vrste ljudsko- in meščanskošol-skih učiteljev, pride v VII. razred samo 2/3 in še to potom imenovanja. Ta dolo-ba je razžaljeva in krivična za ljudskošol-sko učiteljstvo. Vsi okrajni šolski nadzor-niki opravljajo isti posel, in znano je, da nadzornik vzet iz kroga ljudskošolskega učiteljskega mnogo bolje in temeljiteje, ka-kor kak srednješolski profesor, ki se prej nikdar ni pečal z ljudskim šolstvom. Zato mora napram takemu zapostavljanju vse učiteljstvo na plan!

Drobtine z Goriškega.*)

I.

Bila je pri nas vedno navada, da je za vsakokratno učiteljsko zborovanje se-stavil kdo izmed tovarišev — običajno vsakokratni društveni tajnik — kratko poročilo ter ga odposlal stanovskemu li-stu, če že ne iz drugega vzroka pa gotovo iz tega, da je svet vedel, da še živimo. V goriškem okraju se učiteljstvo živahno gi-blje ter se pridno shaja v seje, a glasu o tem nikoder ni.

Tam meseca marca ali aprila je bilo, ko smo čitali k novemu učiteljskemu živ-ljenju obujajoča poročila našega marjive-ga Lojzeta. Zaradi par opazk v njegovem poročilu se je šlo nanj z topanjem, in Ve-likoslav je približno ob petindvajsetletnici svojega mnogostanskega zapisničarjeva-nja umolknil in to baš v času, ko bi nam mogel še marsikaj zapisati. Tudi proslava jubileja!

Pišem te vrste iz dvojnega namena:

1. Beseda naj bo svobodna! Kdor čuti v sebi veselje do peresa, naj piše. »Učit. To-variš« bo vedno in rad priobčeval vesti iz naših vrst.

Ako hočemo, da bo naš list aktualen in res učiteljski, tedaj moramo krbeti, da bo prinašal vsestranskih vesti izlasti iz življenja naših okraj. učiteljskih društev. Če že torej ni nobenega, ki bi za take zbo-rovanje pritisnil par črk na papir, bi želel, da se vsaj zavednemu tovarišu tozadevno ne moče polen pod noge in tako ne ubija veselja do dela. Sine ira et studio! Nočem diktirati, kdo naj piše ter kako in kaj naj piše — vsakemu svobodno! Naš Lojze naj zopet oživi, ter naj mu sledi vrsta enakih! Goriško učiteljsko društvo je za Tržaškim društvom največje v »Zavezi« zato naj tudi večkrat govori!

II.

Po novem poslovnem redu, ki ga je sprejela dne 28. decembra lani Zavezina

* Za 18. št. »U. T.« prepoznano došlo.

brez odgovora, podal nam je vendar tri dragocene pozitivne ideje:

1. ugotovitev, da se opira razkol pred vsem na zahtevo papeštva po cerkvenem prvenstvu in ne na bistvene razlike ver-skih resnic, da se torej kaže razkol iz ne-vtralne perspektive pred vsem v formal-nem in cerkvenopravnem značaju;

2. ugotovitev metode, ki vodi k zbli-žanju in k zedinjenju. Dobesedno pravi dr. Fr. Grivec na drugem mestu (Čas, 1917): Zlasti pa je treba enkrat za vselej prema-gati **nesrečno misel**, da bi bilo mogoče v isti misijonski družbi delati za pogane in za krščanski Vzhod. Torej ne misijonarska propaganda, ki samo širi prepad, podžiga razkolno strast, izpodko-pava edini temelj — medsebojno zaupanje (prem. navedeni oklic patriarha Tihona), ampak samo sotrudno znanstveno delova-nje z vzhodnimi bogoslovci, kakor ga pri-pravlja »Apostolstvo sv. Cirila in Meto-da« in »Velehradska akademija«. Najprej skupno znanstveno bogoslovje, — vse drugo bo navrženo!

3. ugotovitev, da je poverjeno **versko in kulturno poslanstvo unije** — katoliškim Slovanom, in tukaj, kakor nam dokazuje učenost in iskrena gorečnost dr. Fr. Griv-

ca samega, **pred vsem slovenski duhov-ščini**. Slovenski duhovnik postani najprej strokovnjak v lastni stroki, njegovo orožje bodi moderno znanstveno bogoslovje, ker znanstvo je edina trajna in zmagovita moč! S to izjavo misli je odprl Grivec no-vo stran v zgodovini organizirane sloven-ske duhovščine, in ako se njegova edino pravilna metoda izvede in organizira, po-tem smemo pričakovati nove dobe na slo-venskem jugu. Slovenska duhovščina de-luje na pragu zapada in vzhoda, njena v socialnem delu preizkušena uspešnost ji zagotovi zmago tudi — v svetu zanemar-jenih dimenzij.

In slovenska inteligenca? Tudi ta ni pozabila, da je slovenski narod samo val, ki je najdalje pljusnil proti zapadu iz vz-hodnega mističnega in bogovernega mor-ja. Tudi v slovenski inteligenzi delujejo bogoiskatelji in bogosledci, a zapirali so se doslej v brezdomni samoti kakor rahloču-tna mimosa pred strupenimi vetrovi do-mače politike. Tudi mej slovenskimi bo-goiskatelji se širi ideja in iskrena želja, da se ovekoveči spomin na težke dni svetov-ne vojske z ustanovitvijo mirovne bazili-ke sv. Cirila in Metoda, združenem z znan-stvenim seminarjem za unijo. D.

delegacija v Ljubljani, znaša letna člara-rina vsakega organiziranega člana 24 K, od katerih pripade Zavezi 16 K, 8 K pa o-stane domačemu okr. učit. društvu. V pr-vih t. j. 16 K je zapodena članarina Za-veze in naročnina na »Učitelj. Tovariša« in »Popotnika«. Res, da se nabere skupno lep znesek, a mislim, da mora vodstvo Za-veze vedarle dobro paziti, da pri današ-njih dragih časih ne zaide v zagato. Do-mačemu učiteljskemu društvu, ki nima s svojimi člani takorekoč skoro nobenih iz-datkov ali pa so prav majhni, pa ostane kar celih 8 K! Ne zdi se mi znesek 24 K pravilno razdeljen. Zato bi želel v korist Zaveze same, zlasti sedaj, ko je treba Za-vezo postaviti na še krepkejša tla, ko se deluje na ustanovitev strokovnega tajništva itd., naj prihodnje delegacijsko zbo-rovanje odmeri Zavezi vsaj 18 K, doma-čemu društvu pa ostali znesek. Veljavnost tega sklepa naj se razširi na tekoče leto 1918.

V »Učit. Tovarišu« z dne 9. avgusta čitam tale povsem opravičena jadikova-nja: »Pri Zavezi se je nakupilo silno de-la. Ali naj vse to zastane, ker nam manjka sredstev? Tako ne sme in ne more iti več dalje!«

Naj izvede delegacija gornji moj skromni predlog, tedaj podkrepimo Zave-zo za par tisočakov in njeno strokovno taj-ništvo postavimo na trdna tla! Podpremo Zavezo dvignemo slovensko ljudsko šo-lo in nje učiteljstvo! Strokovno tajništvo je pa temu življenjski predpogoj!

III.

Učiteljstvo slov. dežel se je začelo gi-bati, kakor je poseti iz časopisnih notic, v smereh gospodarske organizacije. Neznos-ne razmere, v katerih ječimo, so dale po-vod razmišljanju, ne kaže li osnovati apro-vizacijske zadruge slične nekdanjim kon-sumnim društvom. Vodstvo Zaveze samo se bori s tem vprašanjem in kakor je raz-vidno v »Učit. Tov.« št. 17. je zavezino vod-stvo poverilo referat o tej zadevi našemu agilnemu tovarišu Memmolji.

Zaveza ima pred očmi ustanovitev učiteljske centralne aprovizacijske zadruge. Ne zaradi tega, ker je za sezanski okraj že ustanovljena taka zadruga, in tudi ne zaradi tega, ker se je že osnovalo za ostali slovenski del Goriške dežele apro-vizacijsko zadrugo za učiteljstvo in du-hovščino s sedežem v Gorici, ki prične, kakor je upati, že s septembrom delovati, torej ne iz teh dveh vzrokov, ampak za-radi enostavnosti, hitrejše poslovanja, manjših stroškov itd. bi bil pisec teh vr-stic za to, da aprovizacije ne centralizi-ramo, temveč ravno nasprotno, da se osnuje cela vrsta aprovizacijskih zadrug v različnih večjih krajih po vsem sloven-skem ozemlju. Za Goriško imamo torej že dve, na Kranjskem naj se zadevo reši po okrajih odnosno po par okrajev skupaj, podobno na Štajerskem in drugod.

Sprejeti pa bi bilo treba načelo: vse zadruge naj bi šle druga drugi na roko in imele voden stik med seboj v svrhu kup-čijskih zadev.

IV.

Udomačila se je razvada, da nabija-mo svojo mizerijo, oziroma silajne do-hodke na veliki boben po predalih sloven-skega časopisa splošno. Tako reklamo priobčujo n. pr. nekdo iz učit. vrst v »Slov. Narodu« z dne 13. avgusta t. l. Go-vori se med drugim o krulcih želodcev in raztrganih črevljih, torej o samih stva-reh, ki v očeh preprostega pa tudi osta-lega ljudstva ne dvignejo na ugledu po-sameznika niti celotnega učiteljskega stanu. Resnica je, da nas naše gmotno stanje naravnost ponižuje pred ljudstvom. A še večja resnica je to, da je današnje sta-lišče učiteljskega v sramoto onih, ki nas učitelje, nositelje kulture, tako plačujejo! Ne gre mi pa v glavo, da bobnamo po časopisju okrog te senčnate svoje strani. Za tako imamo vendar na razpolago svoj stanovski list, da si tu potožimo svoje gonje. Sicer pa, mesto po listih v javnost, bilo bi morda umestnejše nasloviti take-le vrste potožb s popolnim podpisom na pri-stojna mesta, kjer ni krulcih želodcev in raztrganih črevljev!

Bilo bi dobro, če bi se naša Zaveza v interesu ugleda vsega slov. učiteljskega obrnila do uredništev vseh slovenskih časopisov s prošnjo, naj doliže iz učiteljskih krogov, ki stanovskemu ugledu vseprej nego koristijo, vračajo ali pa pošiljajo »Učit. Tovarišu« v objavo, seveda v ob-javo, če so zanj godni, drugače pa v uredniški koš s takim zamašili! Y.

»Slovensko učiteljstvo za Jugoslovanstvo.«

Pod tem naslovom je bil v 17. šte-v. »Tovariša« objavljen članek, ki je potre-ben nekoliko odgovora, ker pisec ne po-zna razmer štaj. sloven. učiteljskega.

On trdi: »Ponekod se trudi slov. učiteljstvo, da nabira med svojimi tovariši za častno darilo nemškemu učiteljem Herzu i. dr.« Povem mu, da se to ne godi ponekod, ampak povsod, ker je to sklep letos v Vel. noči v Celju se vršnega dele-gac. zborovanja Zveze, kjer so bila za-stopana vsa okrajna učiteljska društva. Vsakemu delavcu gre plačilo, in te kro-nice miso nič drugega, kot majhno pri-znanje za velike zasluge, ki so si jih ti učitelji stekli za izboljšanje gmotnega in pravnega položaja štajerskega učitelj-stva ne glede na narodnost. Dobro so nam znane potrebe C. M. družbe, dobro tudi vemo, da se ravno učiteljstvo najbolj žrtvuje; a vendar je tudi naša dolžnost, da poravnamo dolge, četudi jih imamo pri nem. tovariših. Žal, da se nahajajo tudi v naših vrstah, ki vedno kriče, store pa ni-česar za narodno, ne za stanovsko stvar. C. M. družba bi lahko stala danes bolj trdna, kot kedaj, seveda ne podpirana iz naših praznih žepov, temveč iz žepov onih, ki jim je vojna dala stotisočake in milione dobička. »Če imajo imenovani nemški učitelji zasluge za vse štajersko učiteljstvo, je to lepo in priznanja vredno, toda pomisliti je treba, da bi si zaslug za slov. učiteljstvo ne mogli pridobiti, ako bi se jim ne bilo slovensko učiteljstvo udeležilo v njihovo organizacijo itd.« Pi-scu lahko mirno povemo, da je bilo slov. učiteljstvo vedno toliko stanovsko in na-rodno zavedno, da se ni nikdar udeležilo nemški organizaciji. »Lehrerbund« sploh ni nobena nemška organizacija, ampak je le zveza naše slov. Zveze in nemškega Verbunda, kjer se razpravlja izključno le o strogo stanovskih vprašanjih. Da bi slo-vensko učiteljstvo pri podeljevanju do-klad ne moglo biti prezrto in ločeno od nemškega učiteljskega, se pisec zelo moti. Da ne bo mnogo prerakanja o tem, naj se popraša pri kranjskih tovariših, kako so se tam delile doklade, kjer režejo sloven-ski deželni očetje slovenskemu učitelj-stvu kruh, potem bo uvidel, da bi se ena-ko lahko zgodilo na Štajerskem; le skup-nemu nastopu vsega učiteljskega se je za-hvaliti, da se to ne dogaja.

Naj bode torej omenjenim nemškim tovarišem že to zadostna nagrada za nji-hov trud, da jim slovensko učiteljstvo zaupa in da prispeva svoj davek nemške-mu Lehrerbundu, tako pravi pisec dalje. Ta je pa že celo lepa. S tem, da zaupamo nemškemu tovarišem delo, s tem naj so že obenem plačani. Ne, tako umazani pa slo-venski učitelji nismo, kakor n. pr. naša vlada, ki nam vedno nalaga nove častne službe, ki jih ni treba plačati z drugim, kakor s kako pohvalnico. Nagrad v po-hvalnicah in priznanjih je učiteljstvo sito, ono je potrebno drugega. Res bi bilo naj-bolj umestno, da dobe omenjeni tovariši nagrado iz blagajne »Lehrerbunda«, a kaj, ko pa je ta tako jetična. Ali se naj opomore s tistimi vinariji, ki jih prispeva slovensko učiteljstvo? Če se ne motim, plačuje naša Zveza po 30 v od vsakega čla-na, kar bi znašalo od 600 članov letno 180 K, in od tega naj se plačujejo nagrade. Ako se udeležijo slovenski 4 odborniki le ene seje v Gradcu, znaša odškodnina tem gotovo nad 180 K, in tako ne ostane v blagajni za »športe« ničesar.

Mislimo tedaj, da se slov. štaj. učiteljstvo ni nič pregrešilo, temveč je sto-rilo le dolžnost, ki jo mu nalaga organi-zacija.

E. in R.

Kratek odgovor na dolgo kritiko o »Društvu slovenskih profesorjev«.

Zadnjič me je srečal prijatelj in po-zdravil burno:

»Zdravo E- ist! R- iste pa naj vzame vrag!«

»Zaboga, kaj se pa je spet zgodilo? Ali spet kak atentat ali nova prekucija? Internacija ali konfinacija?«

»Dobro! bi rekel stari Abraham a Santa Clara: revolucija je prekucija. Ti pa meni povej: ali si Slovenec ali Jugo-slovan?«

»Trenutno sem Slovenec, ki se raz-vija k cilju Jugoslovana.«

»Bravissimo! Prvovrsten strelec, za-del si v piko, prvo darilo!«

Nadaljujem: »Da se izrazim učeno, visoko filozofsko: kot prezenbna količina sem — Slovenec, kot futuristična količina — Jugoslovan; z ozirom na danes sem pristaš prezentizma, z ozirom na jutri, po-jutrišnjem in tako dalje pa spoznavalec futurizma.«

Dolgo sva se prepirala semtertja. Ker bi pa bralke in bralce samo dolgočasil ta dialog, hočem tukaj sporočiti samo nje-go-vo résumé, kratko nit najine dolgovesne preje.

Dognala sva namreč, da se dele Slo-venci izza Prešerna in Vraza na dve kul-turni stranki, kateri imata isti cilj in se